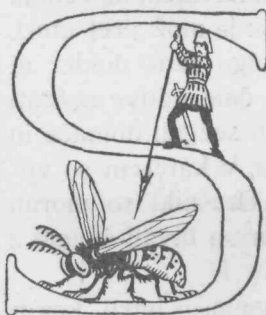

JOSIP STARE:

Verstvo starih Slovanov.

Stari Slovani so oboževali narodo. Po njihovi veri je bil svet poln višjih bitij, ki so narejale razne prikazni in izpremembe v narodi. Razlikovali so dobra in hudobna bitja. Dobra so zvali bogove, hudobna pa bese. Bogovi so bili mogočnejši od besov, ki so le tedaj smeli svoja hudobna dela izvrševati, kadar so jim dovolili bogovi. Kar je dobrega na svetu, je vse od bogov; a kar je slabega, to so naredili besi. Bogovi so človeku dajali zdravje,

blaginjo, srečo v rodovini, zmago na vojni, sploh vse telesne in duševne dobrote; besi pa so trosili bolezni, zbujali razpore in sovraštva, provzročali siromaštvo in vse, kar je slabega med ljudmi. Bogovi so gospodovali od pomladi do jeseni, tu pa so jih premagali besi ter obdržali čez zimo oblast nad narodo. Stari Slovani so mislili, da nekdat ni bilo suhega sveta, ampak da je bilo le veliko morje. Iz tega je bog vzel peska ter naredil trdo skorjo, t. i. našo zemljo, ki je nato plavala po vodi.

Življenje bogov so Slovani primerjali človeškemu življenju. Kakor so si ljudje med seboj v rodu, tako je tudi v nebesih velika družina bogov, ki imajo vsi enega skupnega očeta in najvišjega gospodarja. Ta je bil Svarog, stvarnik nebes in zemlje, svetlobe, toplote, bliska in groma. Njemu so izkazovali Slovani največ časti ter mu darovali vole in druge žrtve. Grški pisatelj Prokopij iz Cezareje (umrl okolo leta 558.) pravi celo, da Slovani spoznavajo samo enega edinega boga, ki ga zovejo Svaroga. Ta bog, ki so mu nekateri Slovani rekli tudi Perun, je bil oženjen in imel več otrok, ki so jih po očetu zvali Svarožiče. Najstarejši sin je bil Daždbog ali Solnce, njegova mlajša brata pa sta bila Ogenj in Mesec. Od drugih ime-

nitnih bogovi je Veles bil bog čred, Vesna boginja pomladi, Živa in Lada boginji rodovitnosti, Svetovit bog vojne, Radegost bog gostoljubnosti in zemeljske rodovitnosti, Triglav bog zemlje, morja in zraka. Od besov je bila Morana gospodarica zime in smrti, Trjas gospodar strahu, Stribog gospodar nevihte, Kurent bog razuzdanosti.

Stari Slovani so verovali tudi še v druga bitja, ki so bila manjša od bogov, pa so tudi imela veliko moč v prirodi. Nekatera teh bitij so bila ljudem prijazna, druga pa sovražna. Najbolj znane so bile vile, ki so stanovale po gozdih in v vodah. Rojenice so vsakemu človeku pri porodu določevale njegovo usodo. Hudobni duhovi so bili škrtati, zlodeji, hudirji, more, volkodlaki in drugi. V zemlji so bivale vede, ki so narejale pomrčanje solnca in meseca. Posamezne rodovine pa so tudi svoje pradede oboževale kot hišne varuhe.

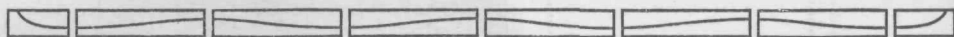
Vsi Slovani so verovali, da je človeška duša neumrjoča. Ko se je duša ločila od telesa, je letala toliko časa po drevju okolo, dokler ni bilo telo sežgano ali pokopano. Nato šele se je preselila na drugi svet, ki so ga Slovani zvali nav. Nav je bil kraj, poln prelepih gozdov in zelenih trat, kjer so rajniki nadaljevali isto življenje, ki so ga bili navajeni na zemlji. Kar je kdo bil na tem, to je bil tudi na drugem svetu. Če je mož prej umrl, nego ostala njegova rodovina, je bil v navu tako dolgo sam, dokler ni nekdo od njegovih prišel za njim. Zato so se večkrat dale vdove sežgati z mrtvimi svojimi možmi. Tudi so časih na isti grmadi sežgali domače in gozdne živali, ki jih je umrli posebno rad imel. V nav, v katerem so gospodarili bogovi, so dohajali samo pravični ljudje. Grešniki so morali iti v neki temen prostor ali v takozvano črno noč, kjer so bivali skupaj z besi.

Posebnega svečeniškega stanu stari Slovani sprva niso imeli, kakor niso imeli niti svetišč, ampak rodovinski starešine in plemenski glavariji so sami opravljali službo božjo ter raznim bogovom darovali v svetih gozdih, na holmcih ali na drugih posvečenih mestih, kjer so navadno bile postavljene božje podobe ali kaka druga njim posvečena znamenja. Med darovanjem je zbrano ljudstvo od nekdaj prepevalo svete pesmi. Pozneje pa so tudi Slovani imeli svečenike ter so bogovom zidali svetišča. Prazniki so se strinjali s prirodnimi izpremembami v raznih letnih časih. Tako je na pr. praznik boga Radegosta bil jeseni. Takrat so mu svečeniki svečano darovali pred njegovo podobo ter mu v rog, ki ga je imel v roki, nalivali novega vina in novega medu. Pri tem so tudi prorokovali o rodovitnosti prihodnjega leta. Ako je bilo v rogu še kaj od prejšnjega leta, je bila to vesela prikazen, ki je obetala gotovo srečo tudi za drugo leto; ako je pa rog bil prazen, je to pomenilo nerodovitnost v prihodnjem letu, in žalostno se je razšla po darovanju množica.

Najimenitnejši praznik vsega leta je bil ob času zimskega kresa ali po našem o božiču. Ti dnevi, ob katerih so naši predniki darovali pozemskim in vodnim bogovom, so se zvali kračuni. Pred pustom so praznovali Ku-

rentov god z mnogoterimi burkami in vesellicami. Kakor hitro je sneg skopnel, so sežgali podobe boginje Morane od veselja, da je konec njenemu vladanju, t. j. da je konec zime; obenem pa so v svečanih obhodih podobo boginje Vesne nosili okolo. Potem šele je bil pravi pomladanski praznik, ki so ga začeli s ponočnimi igrami na grobih svojih rajnikih. Poleti o kresu je bil god Solнца in Ognja, ki so jima na čast po holmcih in gorah zažigali grmade ali krese. To so bili največji prazniki starih Slovanov, ki so pa razen teh imeli še mnogo manjših.

Slovanski maliki so bili navadno velikanske postave ter so imeli več glav in drugih členov, ki so izražali nadčloveške njihove telesne in duševne moči. Tako n. pr. so Triglava kot gospodarja treh kraljestev — zemlje, morja in zraka — delali s tremi glavami in zagrnjenim obličjem. Svetovit je imel glavo s štirimi obrazi, ki so bili obrnjeni na štiri strani sveta, da je mogel pregledovati stvarjenje in početje vsega človeškega rodu.

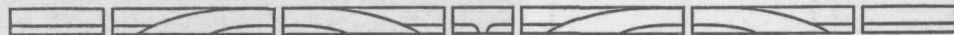

Večerna.

*Oj, tam za goro
kot zrcalo
je nekaj svetlo
zamigljalo —
večernica . . .
A tja v polje
meglica je
natihoma
priplavala,*

*da škrjančki
zdaj zaspančki
sred žitnih tal
podremali so —
in nad vasjo
tja mimo koč
iz lin pozdrav gre:
Lahko noč! . . .*

Tone Rakovčan.

Kralj Matjaž.

*Naj pride zima, zima huda,
naj burja mimo okna gre —
jaz spal bom v kajbici v kožuhu
kot kralj Matjaž tam sred goré.*

*In sanjal sanje bom prijetne
o krasnih solnčnih, mladih dneh,
bo čista radost v srcu mojem,
in lica rožna krožil smeh.*

*Pa čakal pisano bom ptičko,
da mi pred okno prileti,
odpre svoj kljunček pa zapoje:
„Ej, zunaj vse že zeleni! . . .“*

Tone Rakovčan.

